

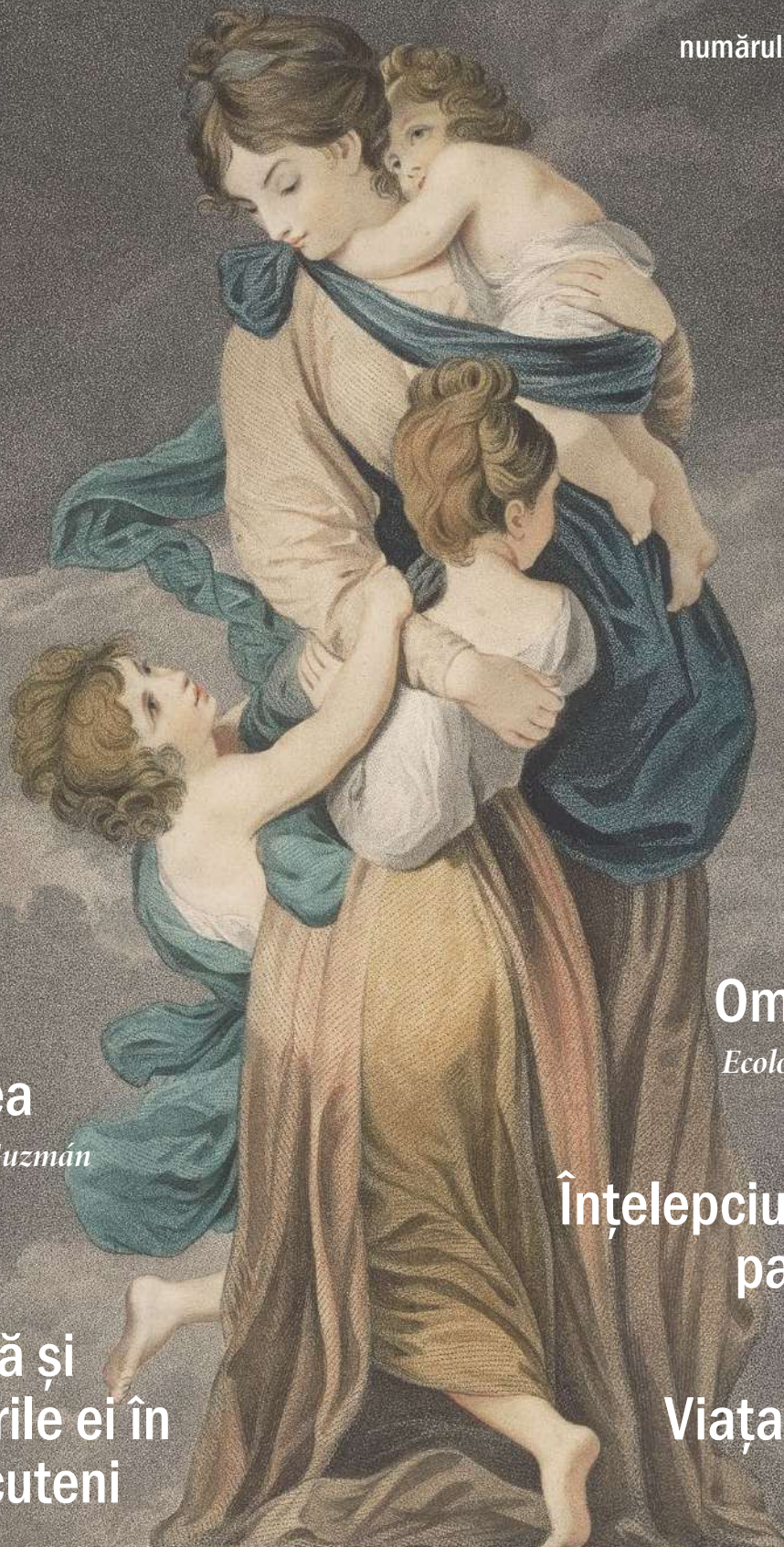

Filosofie Cultură Voluntariat

Noua Acropolă

O PRIVIRE FILOSOFICĂ ASUPRA LUMII

numărul 16, decembrie 2024

Conviețuirea

de Delia Steinberg Guzmán

**Zeița-Mamă și
reprezentările ei în
cultura Cucuteni**

Omul și natura

Ecologia în filosofia stoică

**Înțelepciunea naturii,
panenteismul**

**Viața și opera lui
Marie Curie**

curs de
**Filosofie
Practică**

ETICĂ

Filosofia naturală • Ființa umană și Cosmosul • Înțelepciunea Indiei • Misterele Tibetului •
Filosofia budistă • Confucius

SOCIOPOLITICĂ

Platon • Aristotel • Filosofia neoplatonică • Egiptul Antic • Stoicismul roman

FILOSOFIA ISTORIEI

Importanța transmiterii istoriei • Istorie și mitologie • Ciclurile istoriei • Libertate și destin

Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene nr. 7, sector 5, București
+40 31 405 2024, +40 723 332 633
na-bucuresti@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-21:00

Noua Acropolă Brașov

str. Toamnei, nr. 5, Brașov
+40 731 371 249
na-brasov@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-21:30

Noua Acropolă Cluj-Napoca

str. Horea nr. 10, ap. 9, Cluj-Napoca
+40 740 066 658
na-cluj@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-21:00

Noua Acropolă Constanța

str. General Manu nr. 24, Constanța
+40 744 525 651, +40 341 730 383
na-constanta@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-22:00, weekend 10:00-15:00

Noua Acropolă Iași

str. Nicolae Iorga nr. 51, sc. B, ap. 1, Iași
+40 741 394 303
na-iasi@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-22:00

Noua Acropolă Oradea

str. Bicazului nr. 1A, Oradea
+40 755 292 542
na-oradea@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-22:00

Noua Acropolă Sibiu

str. Grigore Ureche nr. 2A, et. 1, Sibiu
+40 723 332 633
na-sibiu@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-21:00

Noua Acropolă Timișoara

str. Gheorghe Lazăr nr. 5, et. 2, ap. 17, Timișoara
+40 744 781 989
na-timisoara@noua-acropola.ro
luni-vineri 18:00-21:00, sâmbătă 16:00-19:00

4 **Filosofia ezoterică și filosofia exoterică**

6 **Conviețuirea**

8 **Înțelepciunea naturii, panenteismul**

11 **Despre Hybris**

12 **Zeița-Mamă și reprezentările ei în cultura Cucuteni**

16 **Sfânta Sofia**

20 **Viața și opera lui Marie Curie**

24 **Omul și natura**

27 **Zenon**

28 **Mater Matuta**

30 **Ziua Mondială a Filosofiei**

33 **Curs de filosofie pentru viață**

34 **Conferințe, dialoguri, evenimente**

Editor Noua Acropolă România

Director Ivo Ivanovici

Redacție Sonia Ivanovici
Corina Munteanu
Alexandra Stancu

*Distribuție și
relații cu publicul* Mihaela Brătuianu

*Tehno-redactare și
grafică* Florin Ganea
Dan Carp
Ernest Ștefan-Matyus
Paula Dron

Adresă de contact na-bucuresti@noua-acropola.ro

Filosofia ezoterică și filosofia exoterică

Ivo Ivanovici

Foto: Thomas Kito, Unsplash

Parmenides ... – a afirmat că, – ... după adevărata fire a lucrurilor, Totul e veșnic și nemișcat, „Unu, singur existent ... și increat...”, iar „devenirea – ca manifestare a «lucrurilor» multiple – este domeniul aparențelor” ... (Pseudo-Plutarh, *Stromata*, 5)

„... învață să deosebești realul de fals, efemerul de etern. Învață mai presus de toate să deosebești Învățătura Minții de Înțelepciunea Sufletului, Doctrina «Ochiului» de Doctrina «Inimii»” (H.P. Blavatsky, *Cele două căi*)¹

Prin interpretarea etimologică a numelui său, filosofia se definește ca dragoste pentru înțelepciune. Dragostea, forța universală de atracție și coeziune care unește toate lucrurile, sinonimă prin urmare cu viața însăși, este asociată metaforic, și nu numai, cu funcția inimii. „Să fii curajos (sau inimos)!”, „acționează după cum îți dictează inima!” și alte asemenea îndemnuri, sugerează că inima este implicată și în procese cognitive, fiind chiar superioară activității creierului cărui-a-i furnizează intuiție, inspirație, imaginație... Și într-adevăr, la fel ca în basmul popular, toți suntem capabili să gândim, mai mult sau mai puțin, dar numai cei curajoși, cei în măsură să răspundă la chemarea inimii lor, reușesc să exploreze tărâmul necunoscut aflat dincolo de linia orizontului (nivelul de

¹ „Doctrina Ochiului” este cunoașterea aparențelor exterioare și a non-existentului (efemer) sau metafizica „rece”, iar „Doctrina Inimii” este sinonimă cu Înțelepciunea, înțelegerea sensului profund sau cunoașterea a ceea ce este permanent, nepieritor.

iluminare intelectuală comun în epoca lor), să perceapă acolo „lucrurile” ce există dintotdeauna, dar rămân pe moment neobservate... și să aducă din „călătoria” lor „comori” importante, uneori chiar neprețuite.

Așa cum afirmă prof. Steinberg, „*orice Filosofie este de fapt ezoterică, pentru că înseamnă Dragoste pentru Înțelepciunea pe care deocamdată nu o posedăm, pentru că este încă ascunsă vederii noastre. Tocmai aceasta înseamnă ezoteric: ceva ocult, ascuns, dar nu dintr-o răutate premeditată a cuiva, ci din cauza propriei ignoranțe. Ezotericul începe acolo unde se termină cunoașterea noastră asupra lucrurilor*”.

Cum se explică relația dintre ezoterism și exoterism?

Actul educației se referă – după cum sugerează sensul etimologic al verbului latinesc *ēdūcere* – la procesul de exteriorizare a potențialului latent, la început „invizibil”. Prin învățare prind contur și sunt articulate ideile și capacitățile de exprimare ale unei persoane. Spune prof. Steinberg: „*a exoteriza ezotericul, a-l face vizibil, înseamnă a te afla pe calea învățării. Apoi, odată acumulate învățăturile, acestea trebuie să fie interiorizate sau, altfel zis, ezoterizate prin înțelegere. Aceste două curente perpetue se îndreaptă în direcții opuse și sunt complementare. ... Nu este suficient exercițiul rațiunii pentru dezvoltarea aspectelor ezoterice căci, până când cunoașterea nu devine parte integrantă a vieții individuale, acestea continuă să fie la fel de ezoterice ca și atunci când erau cu totul ascunse intelectului*”.

Desigur, ezoterismul este asociat pe bună dreptate cu spiritualitatea, cu posibilitatea explorării aspectelor adânci și elevate ale vieții.

„Dintotdeauna ezotericul a fost pus în legătură cu misterele, cu secretul care învăluie ... efortul de promovare a «celei de-a doua nașteri» sau a autenticei treziri interioare. ... Se uită, însă, faptul că misterele pot fi puse în legătură nu numai cu invizibilul, ci și – după cum chiar etimologia cuvântului arată – cu mistica, cu acea forță ascendentă a sufletului care evadează din închisoarea materială pentru a porni în căutarea originii sale ancestrale. Mistica este, așadar, Filosofie, Dragoste pentru Cunoașterea esențelor spirituale care pun în mișcare omenirea. Mistica este dragoste pentru înțelepciunea care răsare din infinit și se exprimă în acele «secrete» care, într-o anumită formă, vibrează deja în fiecare om, deși amuțite uneori. Doar faptul că un filosof își pune întrebări asupra Vieții indică deja prezența răspunsului, chiar dacă acest răspuns nu este conștientizat încă”. (prof. Steinberg)

Care este prima și cea mai evidentă cale de acces la cunoașterea „lumii invizibile”? Fără îndoială, viața morală, actul auto-reflecției, cunoașterea de sine, examinarea ideilor și valorilor implicite, ce constituie forme ale unei științe care explorează o altă realitate decât aceea accesibilă prin contact senzorial. O altă lume, dar la fel de reală ca și lumea din jur și, mai mult de atât, determinată de cauze „invizibile” – la care avem acces prin cunoaștere de sine – ce ne determină propria personalitate, la fel cum toate

manifestările din lumea fizică sunt determinate de legi, tot „invizibile”, ale fizicii. Iar după un proverb antic, cunoașterea de sine constituie un prim pas pe calea cunoașterii lumii întregi.

Căutarea adevărului prin actul cunoașterii este o necesitate firească a conștiinței umane și semnalează prezența unei persoane individualizate și responsabile pentru propria existență. Dar, din cauza subtilității și a unor interpretări greșite sau chiar abuzive, filosofia, filosofia ezoterică, precum și ezoterismul în general, sunt deseori întâmpinate cu neîncredere.

De exemplu, este larg răspândită opinia greșită potrivit căreia orice formă de ezoterism trebuie să fie neapărat de origine orientală, în pofida prezenței nuanțelor mai mult sau mai puțin accentuate ale unei astfel de filosofii în toate cercurile culturale și în toate epocile, exceptând poate lumea actuală dominată de materialismul senzualist. O altă eroare frecventă ține de snobismul și elitismul acelor care pretind că ar fi vorba de o filosofie accesibilă numai persoanelor special pregătite, cu toate că în realitate, este vorba de o „știință a sufletului”, la care au acces în mod natural toți oamenii. Nu în ultimul rând, trebuie să menționăm și pericolul ezoterismului conceput ca modalitate de producere a unor fenomene, cu dorința nemărturisită de a stăpâni puteri pe care alți oameni nu le cunosc. În acest din urmă caz se ajunge, în ultima instanță, la ceea ce am putea numi „fantasme ezoteriste” sau altfel spus, un „spiritualism materialist”.☞

Foto: Sam Bark, Unsplash

Conviețuirea

Delia Steinberg Guzmán

Numărul coplesitor de probleme cu care ne confruntăm în fiecare zi, în orice colț al Pământului, ne face să ne gândim mai bine la dificila artă a conviețuirii.

Având în vedere că există situații complexe create de nu mai puțin complexa politică internațională și națională a fiecărei țări, cea mai mare parte a conflictelor derivă din prea puțină înțelegere arătată de unii oameni față de alții. Mult căutatul respect pentru opiniile celorlalți nu se întâlnește prea des; dimpotrivă, pe măsură ce secolul XX¹ se apropie de sfârșit, se manifestă o radicalizare a ideilor fiecărei persoane, a fiecărui grup, partid politic, instituție religioasă, așa încât orice încercare de apropiere a pozițiilor este de la bun început sortită eșecului.

În relațiile strict personale, întâlnim mai mult sau mai puțin același lucru. Ceea ce la scară mare ia forma războaielor cu mii de morți, în cadrul familiei și la nivel cotidian se manifestă ca agresiune, care ajunge în cele din urmă la abuz și crimă. S-ar părea că degeaba vorbim aceeași limbă și nici nu ajută la nimic că la un moment dat sentimentele au unit două ființe: când o legătură se rupe sau începe a se degrada, lipsa de conviețuire se înfățișează ca un monstru imposibil de oprit în setea lui de distrugere.

Spre deziluzia noastră, înțelegem că există și sentimente care mor – dacă au fost vreodată sentimente; că acordurile internaționale sunt supuse mai degrabă intereselor, decât dorinței de pace – cel puțin asta arată faptele. Dar chiar și așa, conviețuirea ar trebui dusă la bun sfârșit cu un respect care să se mențină dincolo de diferențe și de încălcarea angajamentelor. Se poate revoca un tratat, dar ceea ce nu se poate face este transformarea fostului aliat într-un inamic declarat, căruia nu i se acordă niciodată un armistițiu.

¹ Articolul a fost publicat în data de 08.10.2015.

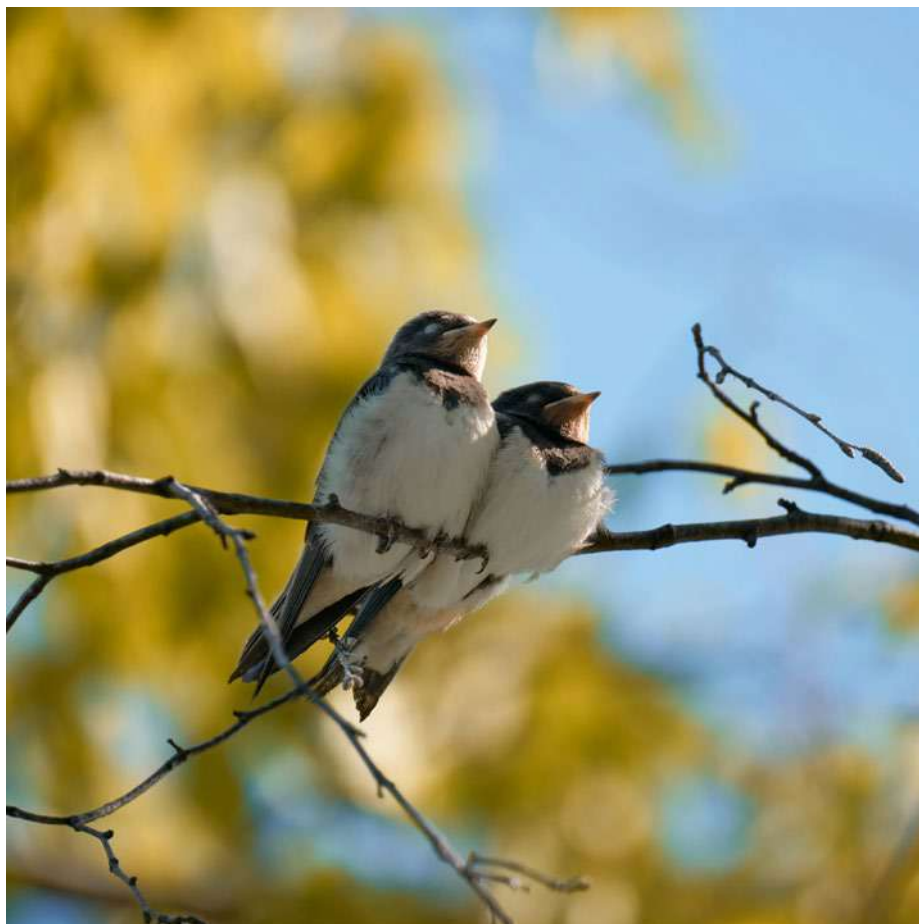

Foto: Nils Soderman, Unsplash

Ca și când nu ar fi de ajuns, vedem cu câtă ușurință se confundă conviețuirea cu încrederea dată de familiaritate, în cel mai rău sens al ei. În acest caz, „încrederea” se traduce de fapt printr-un exces de încredere, un exces de familiaritate, care distruge considerația unora față de ceilalți. Parcă pe măsură ce se cunosc mai bine, oamenii descoperă doar ce e mai rău în cei cu care își împart viața, de parcă fricțiunile zilnice ar distruge farmecul armoniei, legăturile unirii și ale afecțiunii.

Luându-i ca maeștri pe filosofii clasici, vedem că adevărata problemă stă în stabilirea unor legături și relații foarte superficiale sau pur și simplu întemeiate pe convenții efemere. În plan personal prevalează emoțiile trecătoare asupra angajamentelor de suflet, în plan politic prevalează interesele financiare și partinice asupra spiritului de fraternitate. Astfel, nu trebuie să ne mire că atât emoțiile, cât și fragilele piețe și opinii dispar de la o zi la alta, lăsând în

locul cuvenitului respect un anume resentiment față de o relație umană pe care preferăm să o ignorăm sau chiar ne dorim să nu fi existat niciodată. De aici și până la violență, sub toate formele ei, sunt doar câțiva pași.

În opinia profesorului Jorge Ángel Livraga, conviețuirea este arta de a trăi și de a-i lăsa și pe alții să trăiască și pornește inevitabil de la necesitatea existenței unor trăiri proprii, pentru a le putea apoi împărtăși cu ceilalți.

Ar trebui să ne aplecăm așadar cu mai multă dăruire asupra trăirilor noastre, asupra dezvoltării vieții noastre interioare, asupra aprofundării sentimentelor – respingând emoțiile rapide –, și asupra echilibrării ideilor, îndepărtându-ne de diversivunile oferite de oscilațiile îndoielilor. Cu aceste câteva îndrumări simple i-am oferi un loc mult-doritei conviețuirii, atât de râvnită de noi toți. ♡

Înțelepciunea naturii, panenteismul

În diferitele religii, mituri și filosofii există ceva ce a rămas constant până în epoca modernă: relația dintre Dumnezeu, Natură și Om, relație care a generat, începând cu secolul XVII, concepte precum panteismul și panenteismul.

*de Fernand Schwarz,
fondatorul Noua Acropolă Franța*

Să începem întâi cu noțiunea de panteism.

Panteismul

Pentru a clarifica această relație, apărea în 1720 în lucrarea Pantheisticon-ul scrisă de John Toland, termenul de „panteism”. În filosofia occidentală, acest termen a fost atunci asociat cu filosoful Spinoza¹. Panteismul, Dumnezeu este în toate, este un naturalism deist.

Pentru panteism, Dumnezeu posedă aceeași întindere sau aceleași limite spațiale și secvențiale ca și cosmosul. Dumnezeu este cosmosul. Și dacă Dumnezeu este cosmosul, tot ceea ce este în cosmos este Dumnezeu. Prin urmare, tot ceea ce este în univers este divin în sine, căci totul este Dumnezeu – lucrurile, biodiversitatea, oamenii, totul. În plus, Dumnezeu este limitat din punct de vedere material de universul în sine. În această viziune nu există transcendență, ci doar imanență. Totul poate fi merituos, până la urmă. Riscul acestui concept este de a cădea în idolatrie. „Dacă sensul panteismului este prezența vie a divinului în realitate, riscul său este să disperseze această noțiune a divinului, confundând-o pur și simplu cu ceea ce există.”²

1 Ce este Dumnezeu pentru Spinoza? Într-un schimb de idei cu filosoful Bertrand Vergely, am convenit că este „principiul activ care se găsește în interiorul tuturor lucrurilor” și care le dă viață. De ce Spinoza nu este deci un panteist? Panteismul îl identifică pe Dumnezeu cu materia sau cu cosmosul sau cu ființa umană, deci se confundă lucrurile și Dumnezeu și nu Principiul care acționează și Dumnezeu. Panteismul spune: „Soarele, Luna – acestea sunt Dumnezeu”. Spinoza spune: „Dumnezeu este ceea ce este în spatele Lunii și al Soarelui”.

2 Dicționar de filosofie, Bertrand Vergely, Ediția Milan, 2004

Foto: Ankhesenamun, Unsplash

Foto: Simon Berger, Unsplash

Panenteismul

La începutul secolului XIX, un studiu mai nuanțat și mai aprofundat al filosofilor antice, îl va determina în 1828 pe teologul german Karl Christian Friedrich Krause, să inventeze cuvântul „panenteism”, pentru a-l distinge de panteism.

Panenteismul vine de la pan (totul), en (în), Theos (zeu): „Totul este în Dumnezeu”. Dar Totul nu este Dumnezeu. Panenteismul este un sistem de credințe care postulează că divinul există și întrepătrunde toate părțile naturii, în timp ce se extinde dincolo de ea. Prin urmare, integrează imanența și transcendența. În panenteism, universul este un efect al acțiunii sau al apariției lui Dumnezeu. Nu universul este sacru, ci forța care îl traversează. Astfel, anumite manifestări pot deveni simboluri ale sacrului care le-a traversat, cum ar fi anumiți munți, anumiți copaci, obiecte sau o divinitate.

Natura divină este un lucru, efectele sale sunt altceva. Dumnezeu este în toate, dar nu se confundă cu acest Tot. Prezența suflului spiritual există în Tot ceea ce se manifestă, dar el este immanent și transcendent în același timp. De fapt, este în egală măsură și dincolo de natură. Universul este manifestarea lui Dumnezeu, dar el nu este totalitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu proiectează o parte din sine, dar rămâne întotdeauna o parte a misterului de dincolo de manifestare.

În panenteism, universul și divinul nu sunt echivalente ontologic.

Unitate

Foto: Simon Wilkes, Unsplash

Dumnezeu nu este considerat drept creator sau demiurg, ci mai degrabă ca o forță eternă care animă universul, acesta nefiind altceva decât partea manifestată a lui Dumnezeu. Universul există în interiorul lui Dumnezeu însuși, iar el la rândul său pătrunde fiecare parte a cosmosului, sau se găsește în el.

Panenteismul ne permite să depășim dualitățile dintre Dumnezeu, ființa umană și natură. El conferă naturii o dimensiune sacră într-un mod relativ, datorită relației ei cu divinul.

Dumnezeu, Unu și Multiplu în același timp

Ansamblul părților manifestate este Totul, dar Unul este mai mult decât Totul, căci el conține de asemenea și ceea ce nu este manifestat.

Totul nu este o sumă, ci interacțiunea părților; există Unul, Totul pe care îl numim cosmos și toate expresiile multiple care permit funcționarea și evoluția lui. În același timp, el este multiplu în expresia sa în cosmos, de o multiplicitate infinită în aspectele sale prin care se poate recunoaște existența lui Unu. Aceste aspecte sunt zeii, geniile, îngerii, tot ceea ce permite universului să funcționeze. Dar în niciun moment aceste aspecte multiple nu au fost considerate ca Unu.

În Egipt, conform teologiei lui Amon, Dumnezeu este Unu și multiplu în același timp. El este Unu în Misterul său și este multiplu în exprimarea sa în Univers. Din multitudinea de zei, fiecare reprezintă un aspect al divinității Unice și exprimă o funcție a acesteia³.

Acest Dumnezeu, Unu și Multiplu, este marea inteligență care modelează și întreține universul, este Theos-ul grecilor. Este un infinit prea vast pentru rațiune.

Acest concept de Unu și Multiplu în același timp s-a pierdut în Occident. Rămâne în continuare perfect clar în India și în Cabala ebraică. Panenteismul conectează marile filosofii și religii ale Orientului și Occidentului. Va fi cazul vedismului, al taoismului, dar și al gândirii egiptene, al presocraticilor, al lui Platon și al neoplatoniștilor, al filosofilor precum Giordano Bruno, Spinoza, Leibnitz și al multor alora. Este de asemenea și viziunea filosofică transmisă de Noua Acropolă. ♪

³ A se vedea *Moise l'Égyptien*, Jan Assmann, Edițiile Flammarion, Colecția Champs Histoire, 2011.w

Despre Hybris

Paula Dron

Foto: Merch Husey, Unsplash

Dintre multele aspecte pe care le admirăm la civilizația greacă veche, poate unul dintre cele mai fascinante este acela al interesului pe care aceștia îl acordau conceptului de măsură. De altfel, întreaga lor cultură a fost una a căutării echilibrului, a simetriei: în arhitectură, muzică, estetică, politică etc., dar mai ales în caracterul uman. Acest lucru derivă din felul grecilor de a privi fericirea și nefericirea oamenilor, care ținea de păstrarea unei măsuri, a unei proporții corecte, a unui echilibru în toate - gânduri, intenții, vorbe, fapte.

Cu acestea în minte, în numărul curent al revistei noastre aducem în discuție cuvântul *hybris*, care exprima felul anticilor de a denumi orice încălcarea a echilibrului, a firii.

Originea cuvântului *hybris* (sau *hubris*) este incertă, însă din punct de vedere etimologic se presupune că provine dintr-o rădăcină proto-indo-europeană, *-ud*, ce ar avea semnificația de *sus, în afară*; aspecte ce transmit ideea de a depăși o limită corectă. Cuvântul are diverse nuanțe: *mândrie exagerată, aroganță, insolență, vanitate, excesul în orice formă (inclusiv excesul în cele caracteristice traiului uman: mâncatul, băutul etc.), diverse forme de violență, atitudine batjocoritoare, comportament injust provenind dintr-o formă de egoism*. În mitologia și literatura greacă este adesea folosit pentru a ilustra unul dintre cazurile mai sus, care implică o formă de exces.

Un loc aparte în operele antice este rezervat acelor acte de *hybris* care constituie o ofensă adusă zeilor, provenind dintr-o dorință exacerbată de a-i depăși într-un fel sau altul. Încălcarea legii firii rezultă aici din intervenția oamenilor în ordinea Universului sau a Cosmosului, așa cum îl numeau grecii (din gr. *kosmos* = ordine, aranjare).

În piesa „Perșii” a lui Eschil, regele persan Xerxes comite un act de *hybris* în timpul războiului Greco-Persan, atunci când, pentru a traversa actualul canal Dardanele, construiește un pod între Asia și Tracia. Însă flotele îi sunt scufundate, iar într-un moment de furie, Xerxes se răzbuună pe mare (și implicit pe zeii patroni ai apelor), lovind-o cu lanțuri.

În „Metamorfozele” lui Ovidiu (Cartea a VI-a, 5–54, 129–145), tânăra Arachne este pedepsită pentru aroganța

de a se considera o țesătoare mai înzestrată decât zeița Atena, aceasta din urmă transformând-o într-un păianjen.

Hybris este prezentă în mitologia antică și ca întruchiparea unei zeițe (la Aesop, Fabule 533), cu aceleași caracteristici ca cele amintite mai sus și cunoscută a fi soția lui Polemos, zeul războiului. Povestea amintește că Polemos ar fi iubit-o pe *Hybris* atât de mult, încât oriunde mergea ea, el o urma – o imagine foarte grăitoare, cu un mesaj important: orice încălcare a măsurii aduce odată cu ea conflictul, războiul.

La Platon, în alegoria din dialogul „Phaidros” (246a–254e), care prezintă metaforic sufletul ca un car tras de doi cai, unul alb/bun (simbolizând aspectele înalte) și altul negru/rău (simbolizând dorințele inferioare), cuvântul care se folosește pentru a-l desemna pe ultimul este *hybristes*.

În plan legal, merită menționat că *hybris*-ul pentru greci este întotdeauna ceva ce se comite deliberat și nu forțat de cineva. De aceea, cuvântul este cel mai adesea pus în relație cu opusul său, *sophrosyne*, cu virtutea care implică o formă de cumpătare, de chibzuință, de a ține pulsuniile sub control¹. În Atena antică, *hybris*-ul era încadrat în legea ateniană ca fiind o infracțiune, atunci când era comis contra oricărui locuitor al cetății, indiferent de rang.

A păstra o măsură în toate poate deveni un ghid simplu și util pentru timpurile uneori tulburi pe care le trăim. Și este de altfel și îndemnul dictonului de pe frontispiciul templului lui Apollo din Delphi: „Nimic prea mult” (*Meden agan*), o idee ce rezumă concis această cultură, una a echilibrului și a simetriei. Iar dacă vom alătura Proporția Justă Frumosului și Adevărului, vom avea rețeta descrisă de Platon în dialogul „Philebos” pentru a deveni un Om Bun. ♡

¹ Conceptul *sophrosyne* a fost abordat în numărul 10 al revistei Noua Acropolă.

Bibliografie

- [1] MACDOWELL, Douglas M. — ‘Hybris’ in Athens, Greece & Rome Journal, Vol. 23, No. 1, Editura Cambridge University, Cambridge, 1976.

Zeița-Mamă
și reprezentările ei
în cultura Cucuteni

Alina Mihaela Ștefan

Altar, Cultura Cucuteni
Foto: Wikimedia Commons

Pentru a ne putea raporta la ce reprezintă perioada neolitică, să o delimităm în timpul istoric⁽¹⁾:

- înainte de neolitic, omenirea era axată pe vânătoare, care presupunea deplasări constante;
- neoliticul s-a caracterizat printr-o concentrare a activității pe agricultură:

- după neolitic, a urmat epoca bronzului și a fierului – moment în care ceramica și-a pierdut încet-încet din importanță, iar lutul ars a fost înlocuit de duritatea metalului.

Activitatea principală a cucutenilor era practicarea agriculturii, dar creșteau și animale și se ocupau în plan secundar cu vânătoarea. Se consideră că aveau cu siguranță și meșteșugari specializați pentru prelucrarea silixului (*rocă de siliciu*), a pietrelor, lemnului, osului și cornului. Cunoșteau de asemenea și metalurgia cuprului și a aurului.

În toate culturile neolitice, activitățile de zi cu zi erau strâns legate de spiritualitate: creativitatea religioasă era suscitată nu atât de practicarea în sine a agriculturii, „ci de misterul nașterii, morții și al renașterii identificat în ritmul vegetației.”⁽³⁾

Satul era de obicei organizat circular, în jurul unui spațiu destinat utilizării în comun, unde se afla un sanctuar, un loc în care se realizau adunările și ceremoniile rituale ale comunității⁽²⁾. Putem astfel concluziona că omul din acea perioadă trăia în acord cu ritmurile naturii și găsea în Natură un crâmpel de Sacru, de Divinitate.

Începem articolul de față printr-o scurtă incursiune în lumea populației neolitice din cultura Cucuteni. Apoi vom afla semnificațiile pe care le avea Zeița-Mamă pentru acești oameni și forma captivantă pe care ei au creat-o pentru a o reprezenta, precum și interpretările simbolice ale unora dintre statuetele realizate de meșteșugarii acestei culturi.

Contextul istoric și geografic în care au trăit cucutenii

Cultura Cucuteni aparține neoliticului târziu – perioada ei de manifestare fiind estimată de la 3600 la 2500 î.Hr. – și face parte dintr-o „civilizație serioasă, unică în felul ei, de referință pentru spațiul european. Separată în diferite segmente, pe care le numim culturi, ele poartă numele localităților unde s-au făcut descoperirile cele mai importante.”⁽¹⁾

Pe teritoriul curent al României s-au găsit obiecte de ceramică impresionantă și foarte vechi, care aparțin culturii **Criș** (în zona vestică a Ardealului, considerată cea mai veche), **Boian** (pe cursul inferior al Dunării, în județul Ialomița, în sud-estul capitalei și în Câmpia Munteniei), **Vădastra** (în județul Olt), **Gumelnița** (Dunărea din părțile Giurgiului), **Hamangia** (în Dobrogea), **Cucuteni** (Moldova, estul Transilvaniei, nordul Munteniei și al Dobrogei, spațiul dintre Prut și Nistru, ajungând până în apropierea Kievului).

Taur, Cultura Cucuteni
Foto: Wikimedia Commons

Obiecte, Cultura Cucuteni
Foto: Wikimedia Commons

Zeița-Mamă: creație și protecție

Populația culturii Cucuteni a dezvoltat o artă a statuetelor, în care ponderea cea mai mare o aveau figurinele feminine, reprezentări ale Zeiței-Mamă.

În majoritatea mitologiilor, există o zeiță feminină cu rolul de Mamă a tuturor ființelor, asociată Pământului.⁽²⁾ Astfel, fertilitatea pământului este strâns legată de fecunditatea feminină. După cum spune Mircea Eliade: „femeile devin responsabile de belșugul recoltelor, căci ele cunosc misterul creației.” Este vorba de un mister spiritual, legat de legile ce guvernează originea vieții și a morții.⁽³⁾

Această mare zeiță îndeplinea două funcții de bază: funcția creatoare și funcția de protecție a culturii, mai ales a orașelor, a legilor și a cunoștințelor secrete.⁽²⁾

Pentru a nuanța funcția creatoare, apelăm din nou la studiile lui Mircea Eliade: „vreme de milenii, Mama-Pământ zămislea și naștea singură, prin parthenogeneză. Amintirea acestui mister a supraviețuit și în mitologia olimpică (Hera îl concepe singură și îi dă naștere lui He-faistos, lui Ares) și se lasă descifrată în numeroase mituri și în numeroase credințe populare cu privire la zămislirea

oamenilor din pământ, din sol, depunerea noului născut pe pământ, etc. Născut din Pământ, omul, murind, se re-întoarce la mama sa.”⁽³⁾

De altfel, în culturile din toată lumea, Zeița-Mamă, în calitatea de soție a zeului creator, participă la nașterea lumii. La greci, o avem pe Geea sau Gaia. În simbolismul preelenc, o avem pe Reea, care reprezenta și materia primordială, dătătoare de viață. Și în culturile din America de Sud, nașterea lumii era relaționată cu Zeița-Mamă.

În funcția sa protectivă, Zeița-Mamă are rolul de a proteja fertilitatea solului, a animalelor domestice și a oamenilor. Printre zeii care personifică acest aspect al protecției se întâlnesc zeițe precum Ceres, Demeter, Iștar, Isis. Mai mult, în cultura galilor, Zeița-Mamă era protectoarea locuințelor celor morți.

Zeița-Mamă reprezentată în cultura Cucuteni

Artiștii cucuteni au redat în figurinele care o reprezentau pe Zeița-Mamă valori ale corpului uman, insistând

mai ales asupra coapselor și bustului și simplificând foarte mult silueta prin suprimarea brațelor și modelarea sumară a vârfului picioarelor.⁽²⁾

Dimensiunea mică a statuetelor arată că erau purtate ca pandantive sau cusute pe veșminte, cu rol de talisman, prin sprijinului acordat de prezența imaginii Zeiței-Mame. Și găurile care se găsesc la umerii mai multor figurine ar confirma această ipoteză.⁽²⁾

Membrele inferioare sunt despărțite pe toată lungimea lor de un șanț care se termină jos, la nivelul labei piciorului, extremitățile posterioare făcând corp comun.⁽¹⁾ Faptul că sunt unite gamba în partea de jos într-un con ascuțit ca un fus, arată că statuetele ar fi fost înfipite în pământ în timpul unor ceremonii religioase.

Un aspect caracteristic al acestor forme cucutene este prezența elementelor geometrice. De exemplu, regăsim structuri formate din romburi, triunghiuri, linii verticale, grupuri de linii paralele. Se mai găsesc spirale sau curbe închise.

Figură Feminină, Cultura Cucuteni
Foto: Wikimedia Commons

În cheie simbolică, rombul este una dintre cele mai perfecte figuri geometrice, iar popular în România s-ar spune că rombul reprezintă „țâțâna lumii” sau roata – prima reprezentare a cercului⁽²⁾. Triunghiul este socotit cel mai vechi element decorativ, o simbolistică fiind reprezentarea divinității.

În concluzie, faimoasele figurine din cultura Cucuteni sunt creația unor oameni conectați la semnificațiile profunde ale Zeiței-Mamă. Niciun element din statuete nu a fost făcut la întâmplare, ci într-o trăire profundă, cu sens, regăsind astfel misterul creației, precum și Dragostea față de Viață. ♡

Note bibliografice

- [1] Radu Adrian, *Ceramica. Utilitar, estetic, simbol*, Editura Ars Docendi, București, 2007
- [2] *Cucuteni - 5000 Redivivus*, Științe exacte și mai puțin exacte, Chișinău, 2006, Editura UTM
- [3] Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Științifică, București, 1992

Figură Masculină, Cultura Cucuteni
Foto: Wikimedia Commons

Sfânta Sofia (Ayia Sophia)

prima parte

arh. Gabriel Georgescu

Foto: Ajdin Coric, Unsplash

Orice abordare a unei discuții despre ortodoxie ar trebui să înceapă cu Bazilica Sfânta Sofia și cu tot ce a însemnat ea pentru creștinismul est-european. Sfânta Sofia a jucat un rol central în cultura și politica bizantină pentru o mare parte din primii ei 900 de ani de existență.

În anul 330, când Constantin I a fondat orașul care i-a purtat numele – Constantinopol –, era nevoie urgentă de o biserică creștină reprezentativă. Biserica originală, comandată de împăratul Constantin I în 325, se afla pe temelile unui antic templu al lui Apollo. Împăratul Constantin al II-lea a sfințit această primă clădire în 360. Era cunoscută ca Megale Ekklesia (marea biserică) și a fost închinată înțelepciunii divine, purtând un nume amplu: Naos tēs Hagias tou Theou Sophias, care s-ar traduce prin „Sanctuarul Sfintei Înțelepciuni a lui Dumnezeu”. Biserica, construită cu acoperiș din lemn, a ars în cele din urmă, la fel ca și edificiul care i-a urmat.

Ceea ce admirăm astăzi este bazilica împăratului bizantin Iustinian, care a decis în 532 să ridice o nouă biserică pe locul celei vechi.

Visul de măreție al lui Iustinian

Scopul construcției Hagiei Sofia a fost, mai presus de toate, să reflecte puterea bazileului și supremația sa, nu

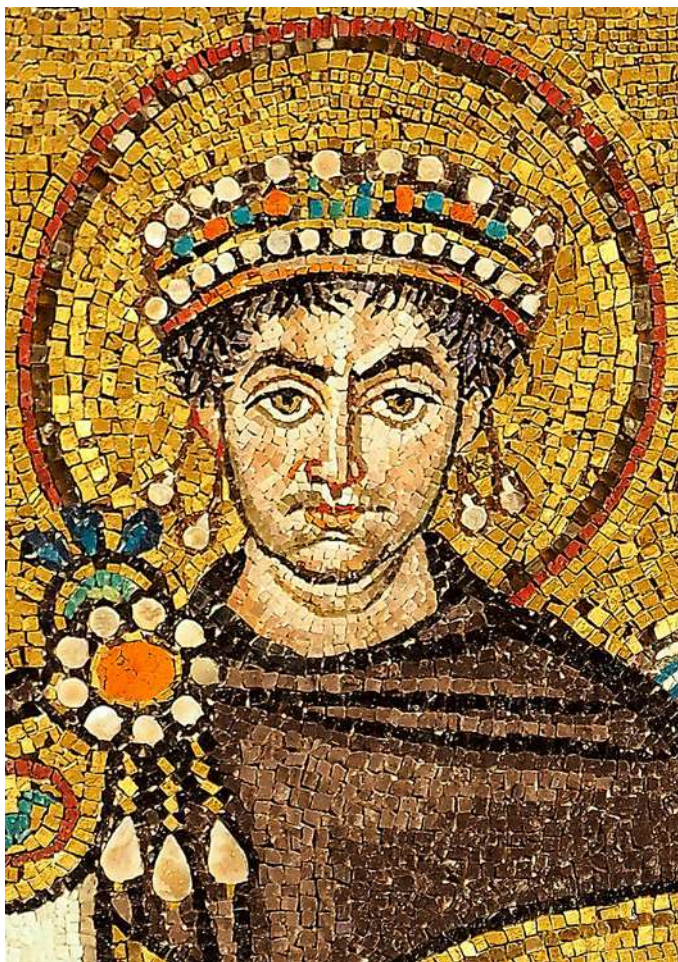
numai asupra supușilor săi, ci și asupra Bisericii. Suveranul creștin a dorit, de asemenea, să facă din noua catedrală simbolul succesului său, să marcheze astfel locul în care Biserica și Statul s-au întâlnit.

Noua bazilică trebuia să mărturisească gloria împăratului și măreția Constantinopolului: „Noua Romă”. Timp de cinci ani, arhitecții Anthemios din Tralles și Isidor din Millet, alături de 10.000 de muncitori, au lucrat la acest proiect ambițios. În decembrie 537 a fost inaugurată Bazilica Hagia Sofia. Construită din cărămidă și marmură, era și încă este remarcabilă, printre altele, prin impunătoarea cupolă înaltă de 55 m.

Istoria tumultuoasă a Sfintei Sofia

Sfânta Sofia are o istorie lungă și tumultuoasă. Fiul lui Constantin I, Constantin al II-lea, a avut ambiția de a mări bazilica tatălui său. Dar în anul 404, sub împăratul Arcadius, aceasta a fost parțial incendiată în timpul unei revolte provocate de exilul Sfântului Ioan Gură de Aur.

A doua Sfânta Sofia a fost construită în 415 de împăratul Teodosie, iar vestigiile acestei uriașe biserici cu cinci nave au fost scoase la iveală abia la începutul secolului al XX-lea. Bazilica lui Teodosie a fost incendiată a doua oară în 532, în timpul mării revolte Nika, în al cincilea an al domniei lui Iustinian I.

Împăratul Iustinian I
Foto: Petar Milošević, Wikimedia Commons

abia se ridicase când Europa, în plină foamete provocată de recoltele slabe, s-a confruntat și cu prima sa pandemie de ciumă, numită ciuma lui Iustinian, care a ucis aproape jumătate din populația din jurul bazinului mediteranean.

Iustinian își dorea însă bazilica și nimic nu-l putea opri. Construcția bisericii a durat doar 5 ani și 10 luni. Cei doi arhitecți greci, Anthemios din Tralles și Isidor din Milet, însărcinați cu ridicarea bazilicii, au urmat, se pare, ideile arhitectonice ale împăratului. Legenda spune că împăratul primise de la un înger planul clădirii și banii necesari pentru construirea ei. Iustinian a vrut să pună piatra de temelie el însuși. Biserica a fost bogat decorată, iar sumele cheltuite au fost imense, depășind cu mult aurul vandalilor aflat în posesia lui Iustinian. În cele din urmă, edificiul a fost finalizat în decembrie 537. Inaugurarea bisericii s-a făcut cu mult fast. După un marș triumfător pe Hipodrom, sărbătorile publice și împărțirea pomenilor au durat paisprezece zile, reprezentând costuri uriașe într-o perioadă de lipsuri și foamete.

Timp de peste un mileniu Sfânta Sofia a fost catedrala Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului. Biserica a adăpostit, de asemenea, un mare număr de moaște, cum ar fi o piatră din mormântul lui Isus, sulita care a străpuns coasta lui Isus, giulgiul lui Isus, fragmente ale Adevăratei Cruci, degetul Sfântului Toma și oasele mai multor sfinți.

Împărăteasa Teodora
Foto: Petar Milošević, Wikimedia Commons

Distrușgerea bazilicii lui Teodosie i-a permis lui Iustinian să o ia de la capăt cu un proiect complet nou, la o scară care nu a mai fost întâlnită până atunci. Din fericire, când a început să reconstruiască Hagia Sofia, Iustinian a avut la dispoziție aurul vandalilor strâns de barbari din primul jaf asupra Romei. Ironie a sortii, Iustinian a adus aurul furat din vechea Romă în noua sa Romă.

Dar, în timp ce Ayia Sophia era construită, în anii 536-537 a existat o perioadă de tulburări climatice globale cauzate de o erupție vulcanică majoră. Potrivit unor scrieri, totul a început cu apariția unui nor misterios care a traversat Europa în 536, cufundând această parte a globului într-o penumbră care a durat optsprezece luni. Documentele antice consemnează că, în anul 536, „s-a arătat un semn de rău augur, pentru că lumina soarelui a dispărut” (Procopius din Cezareea), „umbrele oamenilor au dispărut” (Cassiodorus), că mare parte din lume s-a întunecat timp de 18 luni, că „pâinea a lipsit”. Această erupție a unui vulcan din Islanda nu a fost singura; au mai avut loc încă două în 540 și 547. Se spune că tripla erupție vulcanică a aruncat o cantitate mare de cenușă în atmosferă, blocând lumina soarelui, schimbând clima și afectând oamenii din întreaga lume. În martie 536, Constantinopolul a început să se confrunte cu cerul întunecat și temperaturi scăzute. A fost ceea ce s-a numit „anul fără vară”. Ceața ciudată

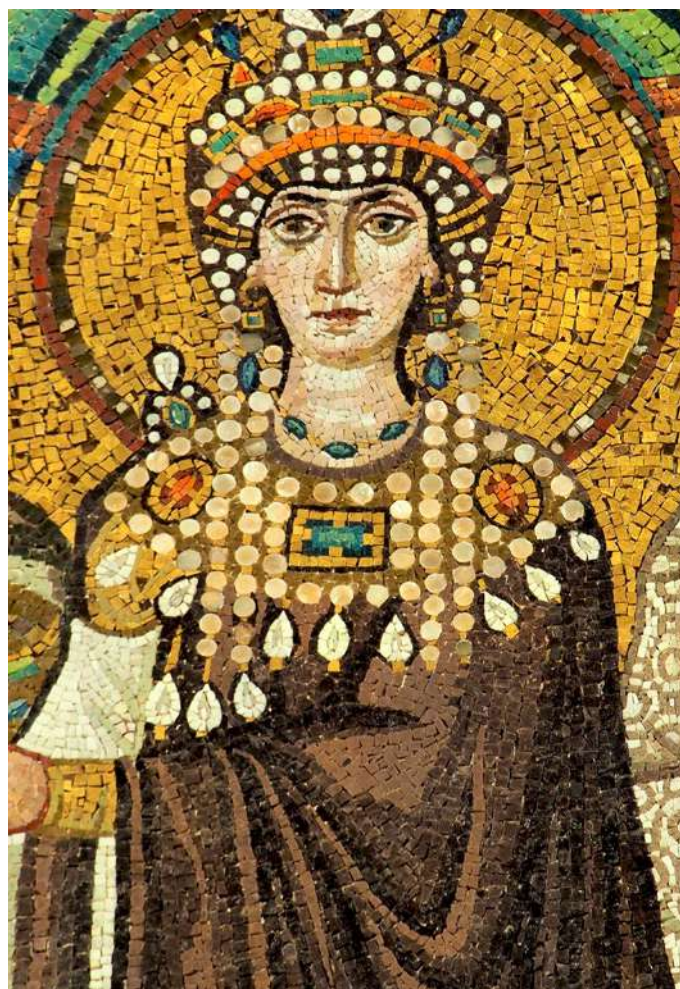

Foto: Imad Alassiry, Unsplash

Bazilica, deși creștină, a fost vandalizată de creștinii catolici în timpul celei de-a 4-a cruciade, în 1204 și moaștele, precum și o multitudine de obiecte din aur și argint, au fost trimise la Veneția și Roma. Enrico Dandolo, dogele orb al Veneției, cel care a comandat forțele cruciate în timpul invaziei orașului, a fost îngropat în interiorul bisericii, în galeria superioară.

Următoarea perioadă de mari schimbări pentru Hagia Sofia a început când otomanii, conduși de Fatih Sultan Mehmet – cunoscut sub numele de Mehmet Cuceritorul – au cucerit Constantinopolul în 1453. Orașul a fost redenumit Istanbul. Originea cuvântului este însă greacă – „Istan polin” însemnând „în oraș”. Nimic nu a mai fost la fel în Europa după căderea Constantinopolului. Mehmet al II-lea a ordonat transformarea Hagiei Sofia într-o moschee, cu adăugarea imediată a unui minaret de lemn. Era sfârșitul celei mai mari și mai faimoase bazilici creștine de dinaintea apariției catedralelor gotice.

Din 1935, la nouă ani de la fondarea Republicii Turcia de către Atatürk, legendara construcție a devenit un muzeu administrat de guvernul național. În 1985, Hagia Sofia a fost desemnată parte a unui sit al Patrimoniului Mondial UNESCO. În anul 2020 a fost luată decizia de a transforma edificiul din nou într-o moschee funcțională.🕌

Reconstrucție Biserică Sfânta Sofia
Foto: Wikimedia Commons

Bibliografie

- [1] Benmesbah, Tarek, *Sainte-Sophie la convoitise de l'orient et de l'occident (French Edition)*, Ben Tarek Edition, 2021
- [2] Nelson, Robert S. dr, *Hagia Sophia Past and Future*
- [3] Harrington, Spencer PM, *Restoring the Hagia Sophia*, June 2, 1998
- [4] Pruteanu, Petru, Episcop, *Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol (text, foto, video)*, Liturgica si Misiologie ortodoxa, 2012
- [5] Shepard, Jonathan, *The Cambridge history of the byzantine empire*, Cambridge University Press, 2008

Viața și opera lui Marie Curie

Ana-Maria Lascu

Marie Curie, cca 1903
Foto: Wikimedia Commons

Marie Curie în laborator, cca 1900
Foto: Wikimedia Commons

Marie Curie a fost prima femeie care a luat un premiu Nobel și primul om din istorie care l-a primit pe al doilea. Împreună cu soțul său, Pierre Curie, a studiat radioactivitatea naturală și a descoperit două elemente radioactive noi. Cunoaștem cu toții aceste remarcabile rezultate, dar știm și cine a fost omul din spatele genului științific?

Marie Curie – Mania pentru cei apropiați – s-a născut ca Maria Skłodowska, pe 7 noiembrie 1867, în Varșovia, fiind cea mai mică dintre cei 5 copii ai unei familii de profesori.

Când Marie se afla în gimnaziu, mama și sora ei cea mare mor, iar cei patru copii rămân în grija tatălui. Acesta, în ciuda greutăților financiare și a provocării de a-și crește singur copiii, reușește să le ofere o educație solidă. Mania și frații ei se remarcă prin rezultate excelente la învățătură, toți terminând studiile gimnaziale cu medalii de aur.

Dar după gimnaziu, Maria nu și-a putut continua studiile imediat, deoarece tatăl său nu mai avea banii necesari. A făcut o înțelegere cu sora sa, Bronia, să se ajute reciproc în continuarea studiilor și astfel, Maria a devenit învățătoare și a ajutat-o pe Bronia să termine cursurile facultății de medicină din Paris.

În timpul anilor de predare, Marie nu a renunțat la propria pregătire. A citit mult și a urmat cursurile de la așa numita „Universitate Liberă” din Polonia. Deși în țară se resimțeau opresiunile imperiului țarist, Marie nu a adoptat atitudini extremiste și s-a dedicat educării comunității. De exemplu, le-a învățat pe muncitoarele dintr-un atelier de confecții să citească în limba poloneză și a dat ore gratuite copiilor industriașilor din Szcuzki.

La vârsta de 24 de ani a plecat la Paris și s-a înscris la Sorbona. După primul an de facultate a decis să se mute din casa surorii sale într-o mansardă sărăcăcioasă și, trăind doar cu pâine și ceai, s-a dedicat complet studiului. Datorită efortului depus a primit o bursă de studii, pe care nu a uitat să o returneze după ce a avut venitul său, spre a fi de folos și altui tânăr aflat într-o situație similară.

În 1894, l-a întâlnit pe Pierre Curie. Între cei doi se naște o strânsă prietenie, fondată în special pe pasiunea pentru știință. Se vor căsători un an mai târziu.

În anul 1897 Marie era dublu licențiată, în fizică și în matematică, avea o diplomă de capacitate, scrisese un studiu despre magnetizarea oțelului și devenise mamă. Se născuse micuța Irene, viitoarea savantă din chimie. Au urmat studiile doctorale, unde a aprofundat cercetările lui Henri Becquerel despre radiațiile uraniului, pe care l-a numit „radioelement”. Proprietatea radioelementelor de a emite radiații spontane a numit-o „radioactivitate”. Cercetând minereul de uranit, a descoperit prezența a două noi elemente chimice, poloniu, numit după țara sa natală, și radium numit astfel datorită razelor luminoase ce se emiteau spontan din el. Dar mediul academic al vremii nu putea fi convins doar prin câteva observații, ci pretindea ca dovadă a descoperirii, izolarea noului element în stare pură.

Până în 1902, timp de 45 de luni, cei doi soți Curie muncesc împreună pentru izolarea primului decigram de radium pur din minereul de uraniu cu masa atomică 225. A fost o perioadă de grele încercări, dar determinarea, voința și hotărârea lor i-a ajutat să depășească lipsa banilor și a unui laborator potrivit cercetării.

Descoperirea radioactivității naturale le-a adus în 1903 Premiul Nobel pentru fizică, pe care l-au împărțit cu Henri Becquerel, și astfel au devenit cunoscuți în întreaga lume. Dar faima și notorietatea au făcut dificilă munca de cercetare, pentru că erau mereu nevoiți să se împartă între laborator și multiplele vizite și prezentări. Toată această atenție i se părea nepotrivită Mariei, care spunea că: „În știință se cuvine să ne interesăm de lucruri și nu de persoane.”

Pentru soții Curie, chemarea științifică a fost mai importantă decât confortul financiar, astfel că în 1902 refuză oferta de a se muta la Geneva, unde ar fi primit posturi bine plătite și un laborator dotat cu toate cele necesare, deoarece ar fi însemnat să-și abandoneze cercetările cel puțin un an. De asemenea, ei au decis să nu breveteze metoda de purificare a radiului, deoarece contravenea valorilor pe care le împărtășeau, despre spiritul universal al științei.

În ciuda greutăților, soții Curie au reușit să publice, din 1899 până în 1904, 32 de comunicări științifice, unele semnate de amândoi, altele individual. Printre cele mai importante descoperiri a fost chiar fenomenul radioactivității naturale, ce a zguduit teoriile științifice ale vremii. Transformarea spontană a unui element în altul și descoperirea proprietăților curative ale radiului în tratarea cancerului erau greu de înțeles.

În anul 1904 s-a născut cea de-a doua fetiță, Eve, iar Pierre a devenit șef al catedrei de fizică al Universității din Paris. Marie era șef de lucrări și împreună au primit un

Pierre și Marie Curie, cca 1885
Foto: Wikimedia Commons

laborator mic pe strada Cuvier, cu promisiunea de a li se construi un spațiu mai bun în viitor.

Dar doi ani mai târziu, Pierre moare în mod tragic în urma unui accident. Responsabilitatea de a crește singură cele două fetițe și de a duce mai departe moștenirea lăsată de soțul său îi revine Mariei, devenind ea însăși șefa catedrei de fizică și susținând cursurile soțului său la Sorbona. A fost prima femeie care a primit un astfel de titlu universitar, iar primul său curs de fizică, din 5 noiembrie 1906, a fost un adevărat eveniment. Au participat studenți, ziaristi și o mare parte dintre colegii săi, care nu credeau că o femeie poate susține cursuri universitare. Marie a rupt astfel o barieră în comunitatea științifică și a deschis drumul altor pioniere în această direcție.

A reușit să-și îndeplinească cu succes noile roluri și în 1910 a primit al doilea premiu Nobel, de data aceasta pentru chimie.

În 1914 s-a terminat, în sfârșit, construirea laboratorului mult promis, dar începe războiul, care a adus noi provocări comunității științifice și implicit Mariei.

În timpul războiului, doamna Curie și-a dedicat munca și cunoștințele țării sale adoptive și a devenit infirmieră. Ea a găsit o întrebuințare razelor X descoperite de Roentgen și a construit așa numitele „trăsuri radiologice” – formate dintr-un aparat Roentgen și un dinam pus în mișcare de motorul unei mașini – ce puteau fi ușor transportate și utilizate pentru a descoperi exact locația gloanțelor sau a obuzelor ascunse în corpul răniților. Astfel, Marie s-a plimbat de-a lungul Franței și a Belgiei cu aceste aparate și a asistat doctorii la efectuarea operațiilor salvatoare. De asemenea, ea a instruit alte 150 de infirmiere în acest domeniu între 1916 și 1918, învățându-le taina dezvoltării plăcilor de radiografie.

În ciuda faimei și a rezultatelor sale, Marie Curie tot nu avea o sursă de finanțare pentru laborator, astfel că în urma războiului se găsește în situația de a nu mai avea radium pentru a-și continua cercetările. În 1920, în urma multor insistențe, Marie primește vizita doamnei Melony din Statele Unite. Aceasta, impresionată de munca ei, o va ajuta cu banii necesari pentru gramul de radium de care avea nevoie în laborator. După un an, Marie pleacă în America însoțită de fetele sale, pentru a primi gramul de radium direct de la președintele Statelor Unite, Warren Harding. Este de notat că Marie a refuzat să accepte gramul de radium în numele său și a insistat ca acesta să fie înmănat laboratorului unde lucrează, deoarece el aparține științei, iar în caz că se va întâmpla ceva cu ea, radiumul trebuie să rămână în laborator, nu moștenire fetelor sale.

Despre refuzul de a breveta metoda de purificare a radiului, Marie a spus:

„Mulți dintre prietenii mei mărturisesc, și poate că au cea mai mare dreptate, că dacă Pierre Curie și cu mine ne-am fi statornicit drepturile, am fi putut cuceri mijloacele bănești de trebuință în legătură cu crearea unui Institut de Radium mulțumitor, fără să fi avut de înfruntat piedici care

Portetul lui Marie Curie, cca 1920
fotografie de Henri Manuel
Foto: Wellcome Collection, Wikimedia Commons

au fost un prilej de înfrângere pentru amândoi, dar unul și mai necruțător pentru mine. Totuși, rămân cu încredințarea că tot noi am avut dreptate.

Umanitatea, de bună seamă, are nevoie de oameni practici, care să câștige cât mai mult din munca lor, și, fără să-și uite de binele general, pot fi în stare să-și apere interesele proprii. Ea însă are nevoie și de visători, pentru care prelungirile dezinteresate ale unei întreprinderi sunt atât de atrăgătoare încât li se pare cu neputință să se mai îngrijească vreodată de câștiguri materiale.

La drept vorbind, acești visători nu merită bogăția de vreme ce n-au dorit-o. Oricum o societate bine organizată ar trebui să le asigure acestor cercetători mijloacele prin care să-și împlinească chemările, de-a-lungul unei vieți străină de grija banului și liber închinată Cercetărilor.”

În urma vizitei în America, Marie Curie a înțeles că trebuie să iasă din izolarea cercetătorului și să devină ea însăși cea care aduce schimbările necesare pentru a contura aceea societate științifică bine organizată pe care și-o dorea. Astfel că în 1922 a devenit membră a Comisiunii Internaționale de Cooperație Intelectuală din consiliul Societății Națiunilor, apoi vicepreședintă, și a luptat împotriva a ceea ce numea „anarhia străduințelor științifice în lume” convingându-și colegii să adopte câteva reguli mărunte în aparență, dar esențiale pentru progresul științific: organizarea bibliografiei științifice, unificarea simbolurilor, a terminologiei științifice și a formatului publicațiilor, publicarea rezultatelor științifice în reviste etc. De

asemenea, s-a dedicat creării unui sistem de burse pentru studii științifice la nivel internațional, astfel încât viitoarele generații să poată primi sprijin la începutul carierei lor. Și paradoxal, a dorit să înființeze un drept de autor al savanților, cu speranța de a descuraja înființarea și funcționarea laboratoarelor clandestine.

Marie s-a îngrijit de dezvoltarea științifică a Poloniei și a înființat în 1932 Institutul de rادیu de la Varșovia, căruia i-a donat un prim gram de rادیu, finanțat tot de surse americane.

Anii i-au dovedit lui Marie Curie că oamenii se apropie de lucruri prin alți oameni, astfel că a trebuit să îngăduie ca legenda vieții sale să slujească la îmbogățirea institutelor științifice. Cu toate acestea rămânea sfioasă în fața lumii și considera că gloria prezintă „semnele fetișismului”.

Din 1919 până în 1934 s-au publicat 483 de comunicări științifice în Institutul de rادیu coordonat de Marie Curie. Aceasta și-a continuat munca de cercetare și de îndrumare până la finalul vieții. Moare pe 4 iulie 1934, diagnosticul fiind o leucemie cu progresie rapidă datorată expunerii îndelungi la radiații.

Înainte de a se stinge din viață, Marie Curie a reușit să termine cartea ce cuprindea toate detaliile cercetărilor sale, carte ce va fi publicată la un an după moartea sa, cu titlul simplu Radioactivitatea.

Marie Curie a avut destinul unei femei extraordinare. Nu putem decât să rămânem uimiți în fața forței interioare de care a dat dovadă și care a condus-o spre chemarea sa. A fost un model de cercetător idealist, care și-a pus munca în slujba celorlalți, a fost un model de femeie pionier, care și-a croit un drum în lumea academică, a fost un model de mamă singură, care a reușit în ciuda greutăților să se ocupe de educația fiicelor sale. Irene îi va continua munca de cercetare și va primi alături de soțul său, Frederic Joliot, Premiul Nobel în chimie în 1935, pentru descoperirea radioactivității artificiale. Eve Curie va fi o ilustră pianistă și jurnalistă, militantă pentru drepturile copiilor și supranumită „Prima doamnă UNICEF” după ce soțul său, Henry Richardson Labouisse primește în 1965 Premiul Nobel pentru pace în numele organizației UNICEF. Va scrie prima biografie a Mariei Curie.

Opera lui Marie Curie nu s-a limitat doar la cercetarea științifică academică, radioactivitatea aducând multe beneficii în lumea medicală și nu numai, ci s-a extins în afara mediului universitar, sprijinind tinerii talentați și îmbunătățind viața oamenilor prin descoperirile sale. ♡

Bibliografie

- [1] Curie, Eve, *Doamna Curie*, Editura Cugetarea Georgescu Delafras, București, 1945.
- [2] <https://www.nobelprize.org/prizes/physics/1903/marie-curie/facts/>
- [3] <https://www.nobelprize.org/prizes/chemistry/1935/joliot-curie/lecture/>
- [4] <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1965/unicef/acceptance-speech/>
- [5] https://en.wikipedia.org/wiki/Eve_Curie

Om și natura

Ecologia în filosofia stoică

Dan Andrei Carp

Foto: Willian Justen de Vasconcellos, Unsplash

Când vorbim despre modul în care ne raportăm la natură, putem identifica cel puțin două mari perspective: cea mitologică și cea filosofică. Prima se adresează mai curând intuiției și transmite ideile printr-un mecanism indirect. Cea de a doua, filosofia, se adresează în mod complementar, rațiunii. Ea ne permite să înțelegem de ce și pentru ce facem ceva, este investigație și înțelegere.

Filosofia stoică ne propune să acționăm în acord cu natura, cu ceea ce este firesc, normal. Astfel, pentru filosoful care caută să observe și să vadă legăturile dintre lucruri, să își dea seama de conexiunile mai puțin evidente și de cauzele care determină efectele, o parte dintre legile naturii capătă sens, iar finalitatea lor, acum vizibilă, luminează valoarea și importanța lor.

Este vorba despre acele legi universale pe care nu putem decât să le acceptăm: trecerea timpului, suferința, boala, moartea. Dar de multe ori ne împotrivim îmbătrânirii sau ne lăsăm absorbiți în preocupări fără însemnătate. Și ne întrebăm deseori ce contează cu adevărat ... Vechii filosofi spun că lucrurile valoroase sunt cele durabile, nu obiectele

și nici trăirile efemere. Avem în noi, așa cum afirma Platon, o parte de materie și o parte de spirit. Să ne amintim de îndemnul de a ne îngriji de cele ce hrănesc spiritul!

Învățăturile școlii stoice sunt practice, bazate pe dezvoltarea virtuții personale și pe o viață trăită în acord cu natura; din ele putem extrage mai multe principii după care să trăim și să ne raportăm la ceea ce ne înconjoară.

În centrul acestor principii se află virtutea numită Cumpătare. Stoicii pun accentul pe moderație și pe un stil de viață simplu. Ei nu caută confortul și nici excesul, pentru că le văd ca pe distrageri de la esențial și ca forțe care slăbesc atât mintea cât și corpul.

Omul care are avere poate ajunge să fie înlănțuit de ea. Din dorința de a nu o pierde, sacrifică tot mai mult timp pentru înmulțirea și protejarea banilor și tot mai puțin pentru traiul firesc.

Omul care se bucură de confort și de mâncăruri rafinate, de plăceri senzoriale, devine, într-un fel, sclavul lor. Are nevoie de mai mult, pentru că niciodată o plăcere satisfăcută nu se stinge, ci se transformă, încet, încet, în

Foto: Collab Media, Unsplash

Dormeam și visam că viața era frumoasă; m-am trezit și am constatat că viața este o datorie. —Immanuel Kant

dependență. O astfel de existență hedonistă, care urmărește doar plăcerea individuală, nu se simte niciodată împlinită și se află la polul opus al unei vieți puse în slujba celorlalți, al unei vieți trăite pentru un ideal care depășește propriul sine.

Adesea, omul cade în capcana unor nevoi artificiale, promovate și perpetuate de ciclurile de producție-comercializare și de un consum excesiv ce creează iluzia de bunăstare, în timp ce obsesia de a câștiga mai mult pentru a cumpăra mereu altceva îi provoacă o risipă de energie.

Ca posibil remediu, Stoicii ne propun să trăim cumpătat și să îmbrățișăm simplitatea. Omul auster va constata că are mai mult timp liber sau măcar mai puține griji, iar faptul că poluează mai puțin este un beneficiu suplimentar. Cumpătarea aduce cu ea cel puțin trei avantaje: în primul rând, ne dăm seama că traiul fără un lucru sau altul nu este chiar atât de insuportabil cum am fi crezut. În al doilea rând, corpul și mintea se antrenează și se obișnuiesc cu provocarea - iar în timp devin mai puternice și mai rezistente. Cel de-al treilea beneficiu este că, ieșind periodic din starea de prea-plin a societății de astăzi, ne întoarcem la un echilibru în care putem fi mult mai conștienți de lumea din jurul nostru și mai conectați cu noi înșine, cu ceilalți și cu natura însăși.

Supra-stimularea inerentă vieții moderne ne solicită simțurile și emoțiile la un nivel mult mai mare decât

ar fi firesc, iar reacția este o amortizare treptată, cu care ne obișnuim inconștient. Dar după o pauză, fie că este vorba de consumul de zahăr sau de informații, organismul se reglează, revenind la un mod de funcționare mai stabil, iar noi redescoperim o sensibilitate și o finețe a percepției uitate.

Însă, la fel ca în natură, importantă este măsura justă. Procesul de a ne simplifica viața poate să aducă riscul trecerii de la o extremă la alta, de la consumul în exces la abstenența exagerată. De aceea, ca să putem face o schimbare care să dureze, cel mai bine este să o luăm încetul cu încetul, în funcție de cât poate fiecare la un moment dat. Imaginea apei care sapă stânca, picătură după picătură, este un bun reper al efectului consecvenței.

Acțiunea constructivă

Avem astăzi și un alt tip de provocare: ni se oferă o cale simplă prin care să ne liniștim conștiința, fără să facem, efectiv, ceva concret. De exemplu, petițiile și articolele pe teme de ecologie pe care le primim prin intermediul rețelilor sociale și al internetului. Dacă distribuim aceste materiale, dacă ne trecem numele pe o petiție sau mergem la un protest organizat de vreun ONG, avem senzația că am făcut ceva pentru natură și ne simțim liniștiți pentru că ne-am făcut „datoria civică”.

Foto: Muhammad Taha Ibrahim, Unsplash

Dar există și alte forme de implicare, care au cu adevărat un impact semnificativ. Lumea de astăzi are mare nevoie de acțiunea constructivă, care îmbunătățește cu adevărat colțul fiecăruia de lume.

Stoicii spun că oricare dintre noi poate influența un număr mai mic sau mai mare de lucruri aflate în sfera noastră de acțiune, iar restul nu ar trebui să ne preocupe. Asta nu înseamnă să ne prefacem că nu vedem ce se întâmplă în lume, nici să nu ne pese de ea. Mai curând, accentul este pus pe individ și pe acțiunea pe care fiecare dintre noi o poate întreprinde în cadrul acelei sfere proprii de influență. Putem încerca să oferim o parte din timpul nostru unei cauze benefice pentru oameni sau pentru natură. Sau putem avea grijă la modul în care consumăm resursele, luând în calcul nu doar costul lor imediat ci și impactul pe care producerea lor îl are asupra mediului. Dacă ne dedicăm cu adevărat și concret unei cauze, suntem surprinși de cât de multe putem realiza.

Spre exemplu, am fost impresionat auzind o știre despre cum o asociație de proprietari a reușit să implementeze, în perioada în care nu era răspândită ideea de colectare selectivă a deșeurilor, un proiect de acest tip cu rezultate

bune și care s-a extins la mai multe blocuri din zonă. Totul a fost posibil prin educație și prin puterea exemplului.

Ecologia informării

Ecologia și problema schimbărilor climatice este una foarte controversată. Sunt oameni care consideră că nu avem absolut nicio problemă și nimic de schimbat, și alții care cred că totul este pierdut și că deja este prea târziu să mai reparăm ceea ce am stricat.

Este foarte important să citim și să ne documentăm. Să ținem cont de faptul că algoritmii rețelelor sociale și ai aplicațiilor ne întăresc ideile pe care deja le avem și că putem foarte ușor ajunge într-o cameră cu ecou, în care să nu mai pătrundă nimic din ce ne-ar putea schimba opinia.

Creierul uman are o predispoziție spre a ignora informațiile care contrazic o părere existentă și spre a le accepta doar pe cele care o confirmă. Este bine să citim cărți care prezintă lucrurile din perspective contradictorii, sau să urmărim publicații mass-media diferite. Astfel, putem spera să navigăm cât de cât echilibrat prin hățișul informațional.

Dincolo de acestea, educația și cultura ne pot ajuta să vedem lucrurile mai clar, să ne dezvoltăm o minte care se întreabă și nu cade ușor în plasa diferitelor tendințe de moment. Să căutăm să ne formăm o bază solidă, un bun simț care să ne ghideze și un grad de chibzuință care să ne oprească din a ajunge în oricare dintre extreme.

Informarea este esențială ca să putem acționa în direcția în care putem face cel mai mult bine. Următorul pas este, desigur, acțiunea.

Îndemn de încheiere

Este greu să iubim și să prețuim o natură pe care nu o cunoaștem și cu care nu intrăm în contact. Așa că vrem să închei cu un îndemn: să încercăm să ne apropiem de natură. Mergând prin pădure sau călcând desculți în iarbă, trezindu-ne să vedem răsăritul soarelui sau oprindu-ne să admirăm apusul. Să-i respectăm ciclurile, anotimpurile - iarna este pentru reflecție și interiorizare, primăvara pentru curățare și reînnoire, vara pentru activitate iar toamna pentru rod și simplificare.

Să căutăm comuniunea cu mediul înconjurător, nu să trăim în medii sterile și lipsite de viață. Să fim cu alți oameni și să ne conectăm cu ei real, să mâncăm împreună, să privim cerul, să ne adunăm în jurul focului.

Să ne întoarcem către interior și să ascultăm vocea sufletului, să reflectăm la ordinea cosmică, la legile universale și la modul în care natura noastră umană reflectă în mic, întregul macrocosmos.

Să ne lăsăm inspirați, în orice facem, de natură. Să preluăm, după propria putință, din exemplul ei. Astfel, ne vom îndrepta către marele întreg și viața noastră se va alinia cu cea de pretutindeni.

Să fim în natură și cu natură împreună! ♡

Zenon

Corina Munteanu

Foto: NEOM, Unsplash

Zenon din Citium (335 î.Hr., Citium, Cipru – 263 î.Hr., Atena) a fost fondatorul școlii morale și a filosofiei stoice și cel ce i-a influențat pe Seneca, Epictet sau Marcus Aurelius, reprezentanți mult mai cunoscuți ai stoicismului. Doctrina sa susține că practicarea virtuții este singurul bun adevărat, durabil și important în viață: dreptatea, cumpătarea, curajul și excelența generală a caracterului sunt trăsături inerente omului și trebuie aplicate în mod practic, dacă ne dorim o viață mai bună și mai demnă. Zenon a împărțit filosofia în trei părți: fizică, logică și etică. Fizica oferă mijloacele prin care putem cunoaște natura și implică acțiunile corecte pe care le putem aplica, logica este un instrument de gândire bazat pe principiile deducției și inferenței, iar etica ne ghidează pentru a duce o viață corectă din punct de vedere moral. Zenon a oferit o modalitate de a aborda provocările vieții cu robustețe și cu un simț al scopului și al necesității, practicând virtuțile și liniștea interioară. El a stabilit doctrinele stoice centrale, dintre care reamintim aici câteva: cunoașterea a ceea ce este în controlul nostru

și a ceea ce nu este; toate ființele umane au capacitatea înăscută de a recunoaște virtutea și de a distinge binele de rău și de aceea, toți suntem responsabili pentru acțiunile proprii; nu obținerea lucrurilor pe care ni le dorim ne vor face fericiți, ci acțiunile noastre virtuozose; cauzalitatea leagă în mod necesar toate lucrurile; cultura este universală și transcende particularitățile restrânse, iar înțeleptul este un model al excelenței umane.

Iată câteva vorbe înțelepte atribuite lui Zenon din Citium:

Trebuie să ne exersăm mintea ca să apreciem folosul celor ce auzim, nu să le primim de-a gata, ca un fel de mâncare bine fiartă și gătită.

Pentru a stăpâni știința, nu-i nimic mai dăunător ca îngâmfarea și nimic nu e mai necesar ca timpul.

Ce este un prieten? Sinele tău.

Frumusețea este floarea cumpătărilor.

Spusele celor ce vorbesc bine, spre deosebire de operele artiștilor buni,

n-au nevoie de oprire pentru contemplarea frumuseții lor; dimpotrivă, ascultătorul trebuie să fie așa de absorbit de cele rostite, încât să nu aibă răgaz pentru a face observații.

Motivul pentru care avem două urechi și o singură gură este ca să ascultăm mai mult și să vorbim mai puțin.

Omul care este în stare să asculte cum trebuie ceea ce i se spune și să tragă folos, îl întrece pe acela care descoperă ceva singur, căci unul are numai o bună înțelegere, pe când celălalt, dând ascultare sfatului bun, mai adaugă și fapta.

Când cineva năzuiește la filosofie, îndepărtându-se de mult lăudată plăcere, care molește sufletul unora dintre tineri, e limpede că acela este înclinat spre noblețea de caracter nu numai prin firea lui, ci și prin hotărârea voinței sale. Dacă o fire nobilă este ajutată de exerciții moderate și primește mai departe o învățătură generoasă, ajunge ușor să dobândească o virtute deplină. ♣

Bibliografie

[1] Diogene Laertios — *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, Ed. Paideia, București, 1998.

Mater Matuta

Corina Munteanu

” Îndemnul de a transforma iubirea naturală pentru proprii fii biologici în dragoste și compasiune pentru toți copiii Pământului

Mater Matuta
Muzeul Chianciano terme, Siena, Italia
Foto: Sailko, Wikimedia Commons

Cultul zeiței *Mater Matuta* este în mare parte învăluit în mister, cu un specific al ritualurilor încă deschis interpretării, deoarece repertoriul de responsabilități al zeiței a fost larg și aparent variat, iar natura domeniului ei a ocupat un spațiu flexibil în panteonul roman.

Încercând să căutăm acea esență a zeiței care stă la baza tuturor manifestărilor sale variate, vom porni de la etimologia termenului: *Mater* este mamă, iar *Matuta* poate proveni de la *matutina*, care înseamnă dimineața devreme, sau de la *maturus* – maturizare, coacere –, de la *materterae* – mătușă –, sau chiar de la o rădăcină etruscă asociată cu marea. Un repertoriu vast de posibilități, care se concretizează în perioada arhaică sub forma zeiței zorilor, identificată mai târziu cu *Aurora* (*Eos* în mitologia greacă). De asemenea, *Matuta* era asociată și cu navigația și orientarea, iar ca dovadă că era protectoarea marinarilor și a pescarilor, stau templele dedicate ei, ce se aflau în porturi maritime (Pyrgi) sau fluviale (Satricum, Roma – Forum Boarium).

Dar dacă ne uităm la reprezentările ei, căutându-i atributele – acele simboluri pe care zeitățile le țin de obicei în mâini și care ne îndrumă mai în profunzime spre înțelegerea sferelor lor de activitate – descoperim că în toate sculpturile sau basoreliefurile care s-au păstrat, ea are întotdeauna unul, doi sau chiar zece copii în brațe, bebeluși și chiar mai măricei. În această nouă lumină, ce direcționează și ne concentrează atenția pe copii, ne reamintim că de fapt marea – ca sursă a vieții – era adesea asociată în culturile antice cu nașterea, iar zorii – ca reiterare a ciclului viață-moarte – erau considerați ca fiind cea mai bună perioadă din zi pentru nașteri. Astfel, putem restrânge principala semnificație a lui *Matuta* la cea legată de maternitate, cu atât mai mult cu cât ea este o *Mater*.

Dar să căutăm mai departe. Cercetăm mitologia și aflăm că în perioada Imperiului Roman, *Mater Matuta* a asimilat o zeiță greacă, *Ino-Leucothea*, sora lui *Semele*. Mitul lui *Ino* spune că după ce nepotul său *Dionysos* a rămas fără mamă, *Ino* l-a luat pe bebeluș să-l crească împreună cu cei doi fii ai săi.

Așa s-ar înțelege apariția copiilor în brațele reprezentărilor *Matutei*, iar amănuntul că acești copii nu sunt proprii ei fii, ci nepoți, se confirmă cercetând mai departe *Matralia*, sărbătoarea dedicată zeiței.

Această sărbătoare se adresa exclusiv femeilor și se desfășura în fiecare an în ziua de 11 iunie. În acea zi, la templele zeiței veneau doar *univirae* – adică femei căsătorite o singură dată – care nu erau însoțite de proprii copii, ci de nepoții lor din partea surorilor. Ritualul cerea ca una dintre *univirae* să intre în templu însoțită de o doică sclavă, care să fie apoi alungată cu lovituri de bici. Sclava reprezenta proprietatea soțului și o posibilă concubină, iar alungarea ei din templu semnifica întărirea solidarității dintre surori, unele mame, altele mătuși. De abia după alungarea sclavei, femeile aducea ofrande zeiței, chifle galbene coapte în oale de ceramică și se rugau pentru bunăstarea nepoților lor.

Astfel, sărbătoarea *Matralia* plasează *materterae* în centrul ritualului: mătușa maternă, considerată din toate punctele de vedere o a doua mamă (*mater alter*), care joacă un rol crucial în educația nepoților. Sărbătoarea întărea rolul mătușilor și le responsabiliza ca să aibă grijă de nepoții lor, la fel ca de proprii fii. Puteau fi mame-surogat pentru nepoții lor orfani, sau doici care să-i ducă la maturitate, atunci când mamele lor erau în imposibilitatea de a o face.

Știm astăzi că societatea romană punea mare preț pe familie, iar mătușile jucau într-adevăr un rol crucial în creșterea copiilor.

Extrapolând, considerăm că semnificația generală a venerării zeiței *Mater Matuta* a fost aceea de a inculca femeilor ideea de a avea grijă de copiii care nu erau ai lor, la fel de mult ca de proprii copii. Li se reamintea că în mâinile lor se află nu numai darul vieții, ci și perpetuarea ei, deoarece ele reprezintă atât fecunditatea care dă naștere formelor vieții, cât și rodnicia care le susține și le întreține. Ca orice sărbătoare sau ceremonie, *Matralia* avea ca finalitate înălțarea conștiinței și contactul cu valorile vieții interioare. Astfel, an de an la 11 iunie li se reamintea femeilor îndemnul, atât de important în cheie evolutivă, de a transforma iubirea naturală pentru proprii fii biologici, în dragoste și compasiune pentru toți copiii Pământului.

Considerând că am ajuns la un răspuns cu sens al căutării noastre, putem spune că *Mater Matuta*, numită de antici *ob bonitatem* datorită bunătății sale, personifică acea esență atemporală feminină care, atunci când este pusă în aplicare, protejează viața și acționează generos pentru a veghea din toate punctele de vedere – material, afectiv și spiritual – asupra bunăstării tuturor generațiilor. ♀

Educatorea Caritate — Lorenzo Bartolini (1777–1850)
Rijkmuseum, Amsterdam, Țările de Jos
Foto: Florin Ganea, Noua Acropolă

Bibliografie

- [1] <https://www.romanoimpero.com/2010/04/culto-della-mater-matuta.html> (accesat în februarie 2024)
- [2] <https://www.cambridge.org/core/journals/papers-of-the-british-school-at-rome/article/abs/mater-matuta-fertility-cults-and-the-integration-of-women-in-religious-life-in-italy-in-the-fourth-to-first-centuries-bc/F4DD5E39F45CDA0375179B0DE1B01FD3> (accesat în martie 2024)
- [3] [Matuta | Facts, Information, and Mythology \(pantheon.org\)](https://pantheon.org/mater-matuta/) (accesat în aprilie 2024)

Noua Acropolă

ZIUA MONDIALĂ A FILOSOFIEI

Mihaela Brătuianu

Ziua Filosofiei la Noua Acropolă Sibiu

Luni, 25 noiembrie, Noua Acropolă Sibiu a organizat la Biblioteca Județeană Astra Sibiu masa rotundă cu tema: *Ce ne unește și ce ne separă? Cum să creăm legături autentice în lumea modernă?* Evenimentul a fost dedicat Zilei Mondiale a Filosofiei, desfășurată în acest an sub genericul „Unitate în diversitate”.

A fost o discuție interesantă, în care cei care au participat au venit cu multe idei și soluții la problema actuală a separatismului, a dificultății de a relaționa, de a comunica și de a conviețui cu ceilalți.

Concluzia a fost una pozitivă: depinde de noi ca prin educație, prin cunoaștere de sine, prin propriul efort, să punem în prim plan valorile care apropie oamenii, să construim punți de legătură spre inimile semenilor, să respectăm viața și demnitatea umană, să colaborăm mai mult, în loc să competiționăm.

Zilele Filosofiei, ediția a XV-a: IDEI ILUMINISTE, REFLECȚII MODERNE – Noua Acropolă Timișoara

În fiecare an, Noua Acropolă Timișoara organizează evenimente dedicate Zilei Mondiale a Filosofiei. Anul acesta am ales ca temă Epoca Luminilor, pentru spiritul său efervescent prin care s-a promovat gândirea liberă și emanciparea individului uman.

Marți, 19 noiembrie, am demarat celebrările printr-un dialog filosofic cu tema *Nuanțele Libertății*, la care publicul din sală a fost invitat să participe. Timp de două ore am făcut schimburi de idei interesante într-o manieră antrenantă și civilizată, iar la final am tras câteva concluzii despre ce înseamnă libertatea, unde începe și unde se termină ea, sau cum o apărăm în fața pericolelor.

Joi, 21 noiembrie, chiar de Ziua Mondială a Filosofiei, am susținut o conferință despre peisajul filosofic al iluminismului. Am vorbit despre contextul istoric și despre

ideile unora dintre cei mai remarcabili filosofi iluminați, printre care D. Hume, J. Locke, J.J. Rousseau, Voltaire și am explorat transformările individuale, sociale, politice, religioase și economice care au început în această epocă.

Am încheiat evenimentul nostru sâmbătă 23 noiembrie, printr-o conferință despre relația omului modern cu etica, pe baza filosofiei lui Immanuel Kant. Am vorbit despre limitele rațiunii empirice, despre importanța conștiinței morale pentru fiecare individ și despre pașii concreți pe care îi putem face pentru a cultiva o busolă morală după care să ne ghidăm în viață.

Zilele Filosofiei la Noua Acropolă București

În weekend-ul 23–24 noiembrie, am organizat în sediul Noii Acropole din București trei evenimente dedicate Zilei Mondiale a Filosofiei: conferința *Relația dintre filosofie și sănătate*, viziunea filmului acropolitan despre Florența, combinat cu povestea Academiei platoniciene din Florența și o prezentare a Banchetului lui Platon, urmată de discuții cu publicul.

Marti, 26 noiembrie, la Biblioteca Metropolitană, Directorul Noii Acropole din România a finalizat evenimentul dedicat Zilei Filosofiei din acest an cu prelegerea *Relația dintre filosofie, știință și înțelepciune*.

Ziua Mondială a Filosofiei aniversată la Constanța

Sub motto-ul *În căutarea Înțelepciunii*, voluntarii Noua Acropolă Constanța au propus publicului o serie de evenimente care să marcheze aniversarea Zilei Mondiale a Filosofiei.

Evenimentele au început cu o prelegere despre unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei, Solon. Viața sa, alături de opera sa poetică și politică, arată rolul pe care îl poate avea filosoful în cetate. A fost prezentat modul în care filosofia practică dezvoltă individul și comunitatea, întărește demnitatea, cunoașterea și conviețuirea.

Sâmbătă, 23 noiembrie, voluntarii din Noua Acropolă s-au alăturat organizației *Plantează în România* în acțiunea de împădurire de la Cumpăna, județul Constanța. Oameni care nu se cunoșteau până atunci și-au unit puterile și au plantat 5000 de salcâmi în continuarea celor plantați în primăvară. A fost o ocazie de a experimenta puterea unirii în jurul unui scop comun generos, de a învăța ceva despre natură și de a afirma prin fapte dragostea pentru aceasta.

Duminică 24 noiembrie, publicul a fost invitat să cunoască un geniu a cărui contribuție în științe este cunoscută: Pitagora. Publicul l-a putut descoperi în ipostaza sa de maestru de viață, capabil să inspire o transformare benefică în lumea în care a trăit. Școala pitagoreică a fost prima școală de filosofie așa cum înțelegem acest lucru astăzi, cu accent pe practicarea moralei în viața privată, publică și de stat. Pitagora a arătat cum legile naturii se pot aplica în viața omului, prin trezirea rațiunii, reflecția asupra propriilor gânduri și motivații și exercițiul zilnic de a pune în fapte cele mai înalte idei.

Evenimentele au reunit studiul comparat, voluntariatul și solidaritatea, transmițând publicului o parte din entuziasmul pentru filosofie pe care noi îl trăim în fiecare zi.

Știință și Filosofie la Noua Acropolă Cluj-Napoca

Motto: „Omul care este purtătorul Idealurilor Civilizațiilor nu moare niciodată. (Jorge Angel Livraga)”

Cu ocazia Zilei Internaționale a Filosofiei, Asociația Culturală Noua Acropolă din România, filiala Cluj-Napoca, a organizat în parteneriat cu Centrul pentru Tineret și Primăria Cluj-Napoca, în perioada 18 noiembrie – 26 noiembrie 2024, evenimentul *Știință și Filosofie*. Acesta a constat dintr-o expoziție documentară, o serie de prezentări din cele două domenii și proiecția filmului *Exploratorul*, dedicat călătoriei lui Emil Racoviță în Antarctica și realizat de Fundația Artelor Vizuale.

Subiectul principal al întâlnirilor l-a constituit căutarea Adevărului. S-au pus față în față concepte precum atomul, timpul, lumina, universul, viața, materia. Publicul a fost invitat să descopere în ce măsură perspectiva științifică a oglindit-o pe cea filosofică și invers.

Planșele au surprins câțiva pași făcuți de umanitate pe drumul cunoașterii în diverse epoci, pornind din Antichitate, până în zilele noastre. Vizitatorii s-au întâlnit cu ideile lui Democrit și Thales, cu concepțiile lui Pitagora, cu vizionarul Giordano Bruno, cu principiile mecanicii cuantice, dar și cu savantul Emil Racoviță.

De asemenea, în cadrul expoziției am avut plăcerea să-l avem în mijlocul nostru pe directorul național OINA România, dl. Ivo Ivanovici, care a susținut o conferință despre știință, filosofie și înțelepciune.

Un moment aparte a fost atelierul de pictură dedicat mandalelor, care a produs puțină relaxare și deconectare de la provocările cotidianului.

Expoziția a fost vizitată de elevii de la Școala Gimnazială „Horea” și de la Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan”, fiind recomandată ca eveniment în cadrul programului „Școala Altfel”.

Filosofia și știința sunt două cărări diferite la o primă privire, dar cu cât cunoașterea a devenit mai profundă și mai autentică, granițele dintre cele două au dispărut, rămânând doar o aventură cu mulți eroi și cu multe capitole încă nescrise.

Zilele Filosofiei la Noua Acropolă Oradea

Luni, 18 noiembrie, la sediul Comunitatei, Noua Acropolă România – Oradea a susținut prezentarea *Urania – muza astronomiei*, iar vineri, 22 noiembrie, s-a vorbit despre *Mitul peșterii – transformare și evoluție*. Evenimentele au făcut parte din seria dedicată Zilei Internaționale a Filosofiei 2024. La prima prezentare au fost transmise idei despre simbolistica muzei Urania, despre observatoare astronomice și reprezentări mitologice în diverse civilizații, iar la final despre dragostea de cunoaștere. La a doua prezentare au fost discutate idei despre simbolistica mitului din perspectiva individuală și a societății.

Zilele Filosofiei la Noua Acropolă Iași

Ziua Mondială a Filosofiei a fost marcată și în acest an de către Noua Acropolă din Iași printr-un program amplu: un recital vocal-instrumental susținut de eleve ale Colegiului Național de Artă „Octav Băncilă” din Iași, o prelegere *Despre Suflet*, vizionarea câtorva secvențe inspiraționale din filmul „Human” și un mini atelier de creație pornind de la simbolismul mandalei.

Curs de filosofie pentru viață

Foto: Pixabay

Fiecare dintre noi are momente în care se întreabă: **Care este sensul vieții mele?** **Pentru ce m-am născut?** **Ce pot să fac mai bun în această viață?** **Viața mea se petrece doar în exterior sau pot avea și o viață interioară?** **Ce experiențe îmi îmbogățesc viața și mă fac fericit?** **Pot învăța ceva din momentele de suferință?**

Cursul de filosofie pentru viață este o oportunitate de a ne descoperi pe noi înșine și lumea din jur cu ajutorul ideilor filosofiei antice Occidentale și a tradiției vechi Orientale. Învățăturile pot deveni instrumente practice pe care le putem aplica în viața de zi cu zi, pentru a trăi o viață mai fericită și a dezvolta libertatea conștiinței. Putem explora astfel calea transformării interioare care ne va permite apoi să contribuim activ la construirea unei lumi mai bune.

Grupe noi de curs în perioada următoare

Cluj-Napoca

26 februarie

București

27 ianuarie, ora 18:30

19 martie, ora 18:30

Sibiu

ianuarie 2025

Scopul și tematica cursului:

I. Pentru a îmbunătăți etica și valorile

1. Filosofia naturală și valorile etice.
2. Ființa umană și Cosmosul
3. Înțelepciunea Indiei: Bhagavad-Gitā
4. Texte vechi tibetane: Glasul liniștii. Valoarea introspecției și a reflecției
5. Filosofia budistă: înțelegerea și depășirea crizelor
6. Înțelepciunea Chinei: Confucius

II. Pentru a îmbunătăți relațiile umane

7. Provocarea vieții sociale: problemele actuale ale lumii și ale ființei umane
8. Platon: mitul peșterii
9. Aristotel: căutarea fericirii
10. Plotin și școala neoplatonică
11. Importanța educației, rolul cetățeanului
12. Egiptul Antic: justiția ca o determinantă a vieții colective
13. Stoicism: Epictet, Seneca și Marcus Aurelius

III. Pentru a construi viitorul

14. Filosofia istoriei: experiența ca motor pentru viitor
15. Importanța transmiterii: surse, fundamente și științe complementare
16. Istorie și mitologie: interpretarea simbolurilor
17. Ciclurile istoriei
18. Libertate și destin: chei pentru deschiderea ușilor viitorului

Foto: Pixabay

CONFERINȚE, DIALOGURI, EVENIMENTE

București

Conferințe la Biblioteca Metropolitană București

28 ianuarie, ora 17:00 – *Despre unitate în diversitate.*

25 februarie, ora 17:00 – *Despre mitul lui Ghigameș.*

25 martie, ora 17:00 – *Despre rolul filosofiei în dezvoltarea individului și a societății după Confucius.*

Conferințe la Sediul Noua Acropolă București

19 ianuarie – *Despre Pico della Mirandola, prelegere și discuții filosofice.*

Cluj-Napoca

Evenimente: Ciclul Idei în oglindă - un ciclu dedicat ideilor din tradițiile occidentale și orientale

22 ianuarie, ora 18:30 – *Puterea alegerilor în gândirea stoică.* Dialog filosofic.

29 ianuarie, ora 18:30 – *Puterea alegerilor în gândirea daoistă.* Dialog filosofic.

12 februarie, ora 18:30 – *Puterea dragostei - Romeo și Julieta în literatură, muzică și filosofie.* Prezentare filosofică a poveștii despre Romeo și Julieta în gândirea occidentală și a poveștii fluturilor îndrăgostiți din tradiția chineză.

15 martie, ora 11:00 – *Puterea reinnoirii - Academia de la Florența.* Prezentare filosofică.

Iași

Conferințe la Muzeul „Poni-Cernătescu” Iași

ianuarie – *Filosofia, o cale de cunoaștere de sine.*

februarie – *Spinoza - Rațiunea ca o călăuză în vremuri dificile.*

martie – *Cicluri din natură și din ființa umană.*

Ateliere de filosofie practică

În căutarea... Identității/Fericirii/ Dragostei/Libertății/Sensului vieții.

Oradea

Evenimente

27 ianuarie – *Muzele Melpomene (tragedia), Polimnia (retorica) și Thalia (comedia).* Prezentare și discuții.

24 februarie – *Muzele Calliope (poezia epica), Erato (poezia lirică) și Euterpe (muzica).* Prezentare și discuții.

24 martie – *Ce este fericirea? Perspectivă stoică.* Prezentare și discuții.

Sibiu

Conferințe și mese rotunde la Biblioteca Județeană Astra Sibiu

ianuarie – *Despre simplitate, ritm și măsură.* Conferință și masă rotundă.

februarie – *Despre fericire.* Conferință și masă rotundă.

martie – *Simbolismul artei renascentiste - Primăvara de Botticelli.*

Arad

Evenimente

12 februarie, ora 19:00 – *Peisajul filosofic al Iluminismului.*

12 martie, ora 19:00 – *Cum dezvoltăm busola morală? după etica lui Kant.*

Brașov

Conferințe

ianuarie – *Prietenia filosofică.*

februarie – *Catedralele gotice.*

martie – *Arhetipuri feminine; Idei despre frumos la Platon și Plotin.*

Atelier de pictură pe basoreliefuli

Informații și înscrieri: 0731 371 249

www.noua-acropola.ro

Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene nr. 7

Fii zăpada care se topește.
Spală-te pe tine de tine însuți.
— *Rumi*

Unul dintre Cei Mari a spus: uită de tine, doar ca să-ți amintești de binele altor oameni. Nu avem un sfat mai bun de atât. Dar cum să uităm de noi înșine? Noi toți suntem atât de preocupați de noi înșine, de ceea ce vrem, către ce țintim, ce poziții ar trebui să avem, de ceea ce zic alții despre noi, de ce am putea pierde, atâtea lucruri, atâtea gânduri și interese centrate în ceea ce numim „noi înșine”. Dacă am putea uita de noi înșine, am afla că progresul nostru ar deveni mai ușor, ar avea loc rapid și natural, pentru că ar deveni un proces de dezvoltare din interior. Atunci am fi capabili să înțelegem adevărul celor spuse în *Lumina pe Cărare* „creșteți așa cum cresc florile, inconștient”, dar deschiși către tot ceea ce este bun și adevărat și frumos.

Preocuparea cu propria persoană este cel mai mare impediment. Toată problema vieții spirituale constă în renunțarea la egocentrism, fără a ne gândi prea mult la noi înșine, pentru a face tot ce putem ca să-i ajutăm pe ceilalți.

— *Nilakanta Sri Ram*